

Mystika jako zdroj vzdoru

KNIŽNÍ TIP

Zdeňka A. Emingera

Jednou z významných autorek 20. století, která se zabývala křesťanskou mystikou, byla Dorothee Sölle. Kniha Kateřiny Bali *Mezi akcí a kontemplací: Mystika otevřených očí Dorothee Sölle* nabízí vyvážený pohled na její dílo.

Kateřina Bali nabízí pohled z ptačí perspektivy i hlubší ponory do myšlenek Sölle – německé protestantské teoložky, básnířky, pedagožky a občanské aktivistky (1929–2003); znamená to i otázky, jaké vlastně je místo mystiky v moderní společnosti a církvích. Zbavuje mystiku (třebaže to zní jako paradox) jejích mystických nánosů a všelijakých pojmových i jazykových zašmodrčání. Objevuje mystiku a spiritualitu z ní vycházející pro křesťany, jakými jsou třeba čtenáři této recenze či její autor. Bali píše: „Když Sölle zvolává: ‚Všichni jsme

mystici,‘ otevírá prostor mystiky každému člověku, neboť Bůh je všem společný. Ti, kdo zažili mystickou zkušenost, ji mohou vyprávět a učinit ji viditelnou pro druhé, kteří na ní mohou dále participovat.“ A dodává: „Mystická citlivost, každému člověku vlastní, je tak výrazem ‚božského v člověku‘ a podle Sölle i výrazem vztahu mezi Bohem a stvořením.“

Pro Sölle není mystika odbytou věcí křesťanského starověku. V téměř celém svém díle i v osobních, církevních a občanských postojích se snažila objevit skrytý pramen mystického prožitku, který by nebyl rezervován jen úzké skupině, ale z něhož by mohl brát každý. V jejím životním příběhu se mystika objevuje v souvislostech, které by čtenář možná nečekal – v intimním partnerském životě, v politickém a občanském světě, v ekologických otázkách, v teologii osvobození, v teologii feministické či v oblasti lidského, Bohem podporovaného vzdoru vůči nespravedlnostem, zvláště na nejbezbrannějších.

„Pro Sölle,“ píše Kateřina Bali, „je mystika vzdor vůči všemu, co škodí, co ničí pospolitost, vztahovost a vzájemnost. Vzdor je pro Sölle výrazem politického uvědomění. Mystika jakožto vzdor podle ní odpovídá zkušenosti s Bohem, který člověka proměňuje.“ Nemusíme s teoložkou Sölle ve všem souhlasit. V jednom je však její reflexe mystiky a kontemplace vzácná – zbavuje nás tradovaných představ

o tom, co to mystika je, k čemu slouží, kdo to byli mystici a jaká vlastně byla jejich prorocká a revoluční úloha. Čteme-li dnes sv. Františka z Assisi, sv. Jana od Kříže, sv. Terezií z Ávily, bl. Kateřinu Emmerichovou či Padre Pia, byli bychom bez teologické reflexe a slova církve v leccém bezradní, možná i otřesení. A nejde, jak by se mohlo zdát, jen o propast mezi obdobími a kulturami. Dorothee Sölle nabízí širší než jen katolický pohled, na jaký jsme zvyklí od mistrů duchovního života a znalců mystické spirituality. Kateřina Bali jde s německou teoložkou poměrně dlouhou cestu, na níž se – v osobním příkladu Sölle – zjevují také otisky mystiky utrpení, jehož nebyla ušetřena, a smrti, jež k ní přišla v roce 2003 bez zaklepání.

Sölle, kterou připomínal též papež František, nebyla nikdy rutinérkou teologického provozu, která by velké teologické myšlenky analyticky pitvala na atomy, nebo je naopak jen glosovala. Některé valéry křesťanské mystiky se staly součástí jejího života. Vyslovíme-li dnes slovo mystika, nemůžeme přitom zapomenout právě na Dorothee Sölle. Kateřina Bali ji připomněla vskutku zajímavou a atraktivní knihou.

Kateřina Bali: Mezi akcí a kontemplací (CDK 2025)

Autor je teolog a publicista.